

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ” _ 20 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 6.030508 «Фінанси і кредит»
(шифр та найменування спеціальності)

на тему: **«Доходи Державного бюджету України:
проблеми планування та виконання»**

Виконавець:

студентка факультету фінансів та банківської
справи

Багрянцева Тетяна Віталіївна - /підпис/
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник:

к.е.н., ст.викладач
(науковий ступінь, вчене звання)

Богатирьова Євгенія Миколаївна - /підпис/
(прізвище, ім'я, по батькові)

Одеса 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ	6
1.1. Соціально-економічна сутність доходів, призначення та роль.....	6
1.2. Класифікація доходів бюджету	10
1.3. Нормативно-правове забезпечення планування та формування доходів Державного бюджету України	15
РОЗДІЛ 2 ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА 2014-2018 РОКИ	25
2.1. Аналіз планування та виконання доходів Державного бюджету України за період 2014-2018 роки.....	25
2.2. Динаміка податкових надходжень як важливої складової доходів Державного бюджету України за 2014-2018 роки	33
2.3. Моніторинг інших надходжень до дохідної частини Державного бюджету України за період 2014- 2018 роки.....	39
РОЗДІЛ 3 СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	45
3.1. Вплив економічних та соціальних факторів на планування та виконання Державного бюджету України	45
3.2. Зарубіжний досвід планування та використання доходів Державного бюджету та можливості його використання в Україні.....	52
3.3. Напрямки вдосконалення планування та виконання доходів Державного бюджету України	66
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	80
Додатки.....	84

ВСТУП

Державний бюджет – це невід’ємний атрибут кожної країни та важливий інструмент реалізації економічної та соціальної політики держави. Дослідження проблем формування дохідної частини Державного бюджету України викликає інтерес, насамперед тому, що саме бюджет характеризує рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення. Через державний бюджет органи державної виконавчої влади здійснюють реалізацію державної внутрішньої і зовнішньої політики, державне регулювання і стимулювання економіки, фінансування соціальної політики з врахуванням довгострокових інтересів країни. Збільшення асигнувань з державного бюджету сприяє зростанню сукупного попиту в економіці і, відповідно, збільшенню випуску продукції і зайнятості.

Зараз, у дуже складний і непередбачуваний час, існує багато суперечок з приводу формування та використання коштів державного бюджету України. На сучасний момент ми знаходимося у складному економічному, політичному та соціальному становищі.

Аналіз формування дохідної частини Державного бюджету України перш за все потрібен для детальної оцінки основних джерел надходження, динаміки їх змін, визначення факторів впливу, що призвели до відхилень по кожній статті доходів бюджету. В подальшому здійснюється обґрунтування сучасного стану макроекономічних показників розвитку економіки України, що пов’язане з дохідною частиною бюджету.

Дослідження питань щодо державного бюджету та шляхів зростання його дохідної частини, а також пов’язаних із цим проблем проводить чимала кількість теоретиків і практиків у своїх наукових роботах. Серед них, теоретичні та практичні питання, пов’язані із доходами державного бюджету України розглядав Ц.Г. Огонь. Проблеми формування доходів Державного бюджету за рахунок податкових надходжень, структуру доходів та фактори впливу на їх обсяг були розглянуті Т.Е.

Городецькою та А.С. Поровасем. Проблемні питання формування дохідної частини бюджету та їх сучасні реалії розкрито у праці Н.О. Слободянюк та К.І. Шикор. Проте, незважаючи на велику кількість досліджень даної проблематики, вона є недостатньо дослідженою і потребує більш глибокого вивчення.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних, законодавчих та практичних аспектів формування Державного бюджету України та обґрунтування шляхів удосконалення планування та виконання дохідної частини Державного бюджету України.

Відповідно до поставленої мети були визначені наступні завдання:

- розкрити соціально-економічну сутність доходів, їх призначення та роль;
- визначити класифікацію доходів бюджету;
- дослідити нормативно-правове забезпечення планування та формування доходів Державного бюджету України;
- провести аналіз планування та виконання доходів Державного бюджету;
- дослідити динаміку податкових надходжень Державного бюджету;
- здійснити моніторинг інших надходжень Державного бюджету України;
- розглянути зарубіжний досвід планування та виконання Державного бюджету та можливість його імплементації у вітчизняну практику;
- визначити напрями вдосконалення планування та виконання доходів Державного бюджету України.

Об'єктом дослідження є процес планування та виконання дохідної частини Державного бюджету України.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі планування та виконання дохідної частини Державного бюджету України.

Теоретичну й методологічну основу дослідження складають наукові положення сучасної фінансової науки, теоретичні висновки та узагальнення вітчизняних економістів, що містяться в монографічній, спеціальній та періодичній літературі; нормативно-правові документи.

Інформаційною базою написання випускної роботи стали відповідні нормативно-правові положення, законодавчі акти, праці вітчизняних та зарубіжних

вчених-економістів, підручники, навчальні посібники, публікації в періодичних виданнях, різнопланові статистичні матеріали.

У даній роботі для вирішення завдань та досягнення поставленої мети був використаний системний метод, тобто об'єкт дослідження розглядається як система взаємопов'язаних елементів. Також протягом дослідження та аналізу були використані такі методи, як: аналітичний, статистичний, порівняльний, прогнозуючий, дедуктивний, індуктивний, методи аналізу та синтезу, графічний, метод аналогії та ін.

Основні практичні результати дослідження апробовані на II Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» 7 грудня 2018 р. з тезами на тему: «Проблеми та шляхи наповнення дохідної бази державного бюджету України».

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 88 сторінок. Робота включає 6 таблиць та 14 рисунків. Список використаних джерел нараховує 39 найменувань.

ВИСНОВКИ

В ході виконання даної роботи було розглянуто соціально-економічну сутність, призначення та роль доходів Державного бюджету, наведено їх класифікацію та нормативно-правові аспекти планування та формування дохідної частини бюджету. Також було проведено аналіз планування та виконання доходів Державного бюджету, досліджено динаміку податкових надходжень як важливої складової доходів Державного бюджету та проведено моніторинг інших надходжень до дохідної частини бюджету. На основі результаті аналізу було визначено вплив економічних та соціальних факторів на планування та виконання Державного бюджету, розглянуто зарубіжний досвід планування та використання доходів бюджету та можливості його використання в Україні, та наведені напрямки вдосконалення планування та виконання дохідної частини бюджету.

Правильне формування доходів бюджету держави, організація та їх використання зумовлюють підвищення ефективності соціально-економічного розвитку країни та подальшу його стабілізацію. У дохідній частині бюджету зосереджується та частина вартості ВВП, яка у процесі розподілу та перерозподілу доходів і нагромаджень може бути спрямована на розвиток економіки держави, соціальний захист населення, соціально-культурні заходи, потреби оборони, управління. Доходи державного бюджету, як комплексний фактор впливу на соціально-економічне становище держави, забезпечує її фінансову стійкість, соціальну стабільність, надає можливість здійснювати перерозподіл коштів на користь пріоритетних галузей економіки та вирішувати проблеми соціального захисту населення.

Бюджетна класифікація відіграє важливу організаційну та юридичну роль у здійсненні контролю за фінансовою діяльністю суб'єктів бюджетного процесу. Організаційна роль полягає у тому, що вона дає можливість порівнювати показники Державного бюджету та місцевих бюджетів, створює умови для розгляду бюджетів усіх рівнів та їх економічного аналізу, а також полегшує здійснення контролю за виконанням бюджету, своєчасністю і повнотою надходження коштів та їх

використанням за цільовим призначенням. У правовому аспекті її роль полягає у відображенні правової основи бюджетного процесу, тобто складання, розгляд, затвердження і виконання бюджетів усіх рівнів відповідно до законодавчих актів та у юридичному закріпленні устрою та компетенції управлінських органів влади.

Важливою складовою бюджетного планування є багатоаспектний аналіз факторів, які впливають на формування бази з окремих видів доходів бюджету, групування цих факторів і застосування комбінованого підходу до прогнозування та планування бюджетних надходжень. Зауважимо, що кожний окремий вид доходів бюджету має свою специфіку планування та прогнозування, тому необхідно використовувати різні методи для визначення їх очікуваних значень. Так, найменш прогнозованими є неподаткові надходження бюджету та доходи від операцій з капіталом, бо їх важко співвідносити систематично з конкретною базою через їх непостійний характер. Тому доводиться значною мірою спиратися на суб'єктивні оцінки визначення їх очікуваних показників у прогнозованому періоді.

Основні фактори, які дали змогу виконати план доходів до Державного бюджету України у 2018 році, наступні:

- утримання дефіциту державного бюджету в межах встановленого законом граничного показника (факт – 1,7% ВВП при плані – 2,4% ВВП);
- виділення коштів на оборону та безпеку в обсязі 5,4% ВВП, що відповідає вимогам «Стратегії національної безпеки України» та «Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України»;
- забезпечення подальшого зростання мінімального розміру заробітної плати, розмірів прожиткового мінімуму та інших видів соціальних виплат;
- продовження пенсійної реформи та підвищення рівня пенсійного забезпечення громадян;
- зростання капітальних видатків Державного бюджету у порівнянні з минулими роками (69,8 млрд. грн. у 2018 році, що у 1,7 рази більше, ніж у 2017 році, та у 2,6 рази, ніж у 2016 році).

Провідна роль у забезпеченні виконання державної функції щодо регулювання економічних процесів належить податкам, які справляються до державного

бюджету. У Державному бюджеті України за 2018 рік податкові надходження займають близько 82%, тобто є найбільшою бюджетоутворюючою ланкою. За досліджуваний період загальна сума податкових надходжень зросла вдвічі, але попри абсолютний приріст, їх частка у бюджеті є нестабільною. Другу за розміром серед доходів до Державного бюджету (17,74%) та третю (0,75%) частку становлять відповідно неподаткові надходження та офіційні трансферти. В той же час різко зменшилась допомога Україні від країн Європейського союзу, урядів інших держав та міжнародних фінансових організацій (на 60,91%). В 2016 р. така допомога надійшла в розмірі 4,11 млрд. грн., у 2017 р. – 1,61 млрд. грн., а у 2018 — 1,46 млрд. грн. Цільові фонди, за розміром частки надходжень в бюджет, посідають третє місце (187,5 млн. грн.).

Характеризуючи тенденцію до зростання ролі неподаткових надходжень у доходах бюджету, не завжди доцільно її характеризувати як позитивне явище. По-перше, оскільки така динаміка є результатом економічної кризи – рівень виробленого ВВП (основного джерела податкових доходів) настільки низький, що не дає змоги забезпечити надходження достатніх доходів до бюджету. По-друге, це свідчення вкрай низької ефективності податкової системи і податкової служби. Однак, зважаючи на значну частину неподаткових надходжень у доходах бюджету України, їхня роль в забезпеченні перерозподільчих процесів є суттєвою і в найближчій перспективі особливо не знижуватиметься. Тому важливим завданням фінансового апарату держави є пошук шляхів удосконалення механізму мобілізації цих надходжень, ефективного використання його складових у процесі наповнення бюджетів.

Проведене дослідження впливу факторів на динаміку доходної частини бюджету довело залежність формування надходжень від загальних економічних тенденцій, законодавчих змін та характеристик соціально-економічного розвитку країни. Загалом на сьогоднішній день залишається проблемним питання забезпечення стабільності надходжень державного бюджету та формування достатніх обсягів фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку міст та регіонів.

Проблеми економічного розвитку України не мають аналогів у світі через особливості суспільно політичного та соціально-економічного фону. Таким чином, методи їх вирішення не можуть бути запозиченими в чистому вигляді. Проте підсумовуючи дослідження зарубіжного досвіду формування доходів бюджету та їхнього регулювання в умовах економічної нестабільності, можемо виокремити кілька напрямів, у яких доцільно оцінити можливості запозичення управлінських заходів:

- збільшення обсягів податкових надходжень за рахунок підвищення ставок акцизного мита;
- скорочення неефективних податкових пільг та збільшення оподаткування великих платників податків;
- збільшення неподаткових надходжень за рахунок розширення кола наданих державних платних послуг.

Такі методи в сучасних умовах є найбільш прийнятними і раціональними для України, оскільки практикою останніх років доведено неспроможність кейнсіанських рецептів і їхній шкідливий вплив на економіку країни. Реалізація зазначених заходів дозволить на вищому рівні забезпечити відкритість, прозорість і єдність у бюджетному процесі, справедливий розподіл загальносуспільного багатства між громадянами та територіальними громадами, створить реальні можливості для подальшої стабілізації соціально-економічного розвитку українського суспільства.

Вивчення і дослідження світового досвіду формування центрального бюджету є важливою передумовою для його удосконалення в Україні. Це несе у собі широкі можливості для ефективного впровадження в нашій країні в умовах утвердження в країні ринкових відносин. Вищенаведений список альтернативних джерел поповнення дохідної частини Державного бюджету, як комплексний фактор впливу на соціально-економічне становище держави, забезпечить її фінансову стійкість, соціальну стабільність, дасть можливість здійснювати перерозподіл коштів на користь пріоритетних галузей економіки та вирішувати проблеми соціального захисту населення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Фінанси : [підручник] / За наук. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К. : Центр учбов. літератури ; Тернопіль : Економічна думка, 2012.
2. Василик О.Д. Бюджетна система України : [підручник] / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2016.
3. Чугунов І. Бюджетна політика як складова соціально-економічного розвитку країни / І. Чугунов, А. Мярковський // Вісник КНТЕУ. – 2010. – No 5. – С. 5–15.
4. Фінанси: Підручник / [За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова]. – К.: Знання, 2008. – 611 с
5. Огонь Ц.Г. Доходи бюджету України: напрями реструктуризації та вдосконалення: автореф. дис. докт. екон. наук: 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит / Цезар Григорович Огонь. – К.: КНЕУ, 2004. – 36 с.
6. Глущенко А.С. Фінанси: Навчальний посібник / А.С. Глущенко. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 190 с.
7. Базилевич В.Д. Державні фінанси: Навчальний посібник / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик. – К.: Атіка, 2002. – 151 с.
8. Дем'янишин В.Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: Монографія / В.Г. Дем'янишин. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.
9. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: Навчальний посібник / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД. – К., 2017.
10. Бюджетна система: підр. / за ред. С.І. Юрія, В.Г. Дем'янишина, О.П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 624 с.
11. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України: електронне наукове видання [Електронний ресурс]/ Університет державної фіскальної служби України; гол. Ред.: Л.Л. Тарангул. – 2016. – No 2. – Режим доступу <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Znprnudps/index.html>. – Заголовок з екрана

12. Бюджетна система: Навчальний посібник / [Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.] за заг. ред. В.П. Хомутенко. –Одеса: Видавництво Бартенєва, 2014. –392с.
13. Бюджетний кодекс України. від 08.07.2010 No 2456-VI (із змінами та доповненнями від 11.01.2019). [Електронний ресурс]. –режим доступу до докум.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
14. Конституція України від 28.06.1996 р. No 254к/96-ВР (від 21.02.2019 р.) /Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
15. Фінансове право України: Навч. посібник [для студ. Вищ. Навч.закл.] / [Л.К.Воронова, М.П.Кучерявенко, Н.Ю.Пришва та ін]; - К.: Правова єдність, 2009. – 395 с.
16. Про основні напрями бюджетної політики на 2018–2020 роки: Постанова Верховної Ради України. 2017. Ліга: закон. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DH53300A.html
17. Сайт офісу з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України (ВРУ). Режим доступу: <https://feao.org.ua/>
18. Юрій С. І. Антологія бюджетного механізму : Монографія / С. І. Юрій, В. Г. Дем'янишин, Я. М. Буздуган. –Тернопіль : Економічна думка, 2010. –250 с.
19. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. –Київ: Знання-Прес, 2012 –495 с.
20. Бюджетний процес / В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженко, С. І. Шимон та ін.; За заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. - К.: КНЕУ, 2003. - 767 с.
21. Закон України “Про державну податкову службу в Україні” No 509-ХІІ (редакція від 19.11.2012 р.)/ Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-12>
22. Планування доходів бюджету. Навчальні матеріали онлайн. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pidruchniki.com/1259060546069/ekonomika/planuvannya_dohodiv_byudzhetu

23. Федосов В.М., Юрій С.І. Бюджетна система: підруч./за наук.ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Цетр учбов.літератури. - 2012. – с.871
24. Кислиця О. Я. Проблеми планування бюджетних доходів / О. Я. Кислиця // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 8. – С. 270-276.
25. Балацький Є.О.. Бюджет міста у системі фінансів території [Текст] : монографія / Є. О. Балацький. - Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2014. - 302 с.
26. Огонь Ц. Г. Доходи бюджету: теорія та практика : монограф. / Ц. Г. Огонь. – К.: Київ. нац. торг. ун-т, 2013. – 580 с.
27. Кодацький В. П. Доходи і витрати Державного бюджету України в сучасних умовах // Економіка. Фінанси. Право. – № 3/2008. – 127 с.
28. Кублікова Т. Б. Управління інноваціями: теорія та практика: навчальний посібник / Т. Б. Кублікова. – Одеса: Астропринт, 2014. – 236 с.
29. Кублікова Т.Б. Прямі іноземні інвестиції: стратегія розвитку України: монографія / Т.Б. Кублікова, О.: Атлант, 2012. – 280 с.
30. Публікація / Валовий внутрішній продукт у 2010-2018 рр. / FINANCIAL AND ECONOMIC ANALYSIS OFFICE IN THE VRU (за ред. В.Мазярчука), - 15 с.
Режим доступу: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/gdp2010-2018.pdf>
29. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
30. <https://ec.europa.eu/eurostat/home?>
31. Main national accounts tax aggregates [Electronic resource] // Eurostat. – Access mode: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/taxation-trends-eu-union_en
32. Гармонізація податкового законодавства: українські реалії : [монографія] / [Білецька Г. М., Кармаліта М. В. Куц М. О. та ін.]. – К.: Алерта, 2012. – 222 с.
33. Світовий досвід оподаткування (досвід розвитку та модернізації податкових служб країн світу) // Офіційний портал Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid>
34. Тулай О. Зарубіжний досвід функціонування Державних бюджетів та можливість його імплементації у вітчизняну практику / О. Тулай [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.nbuu.gov.ua/portal/socgum/knp/121/knp121_93-97.pdf.

35. Стефанчук Р. Зарубіжний досвід формування та функціонування Державних бюджетів / Р. Стефанчук, О. Музика-Стефанчук // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2010. – № 1. – С. 132–138
36. Кислиця О. Я. Проблеми планування бюджетних доходів / О. Я. Кислиця // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 8. – С. 270–275.
37. Молдаван Олексій Державні фінанси України: досвід та перспективи реформ : монограф. / Олексій Молдаван. – Нац. ін.-т стратег. дослідж. – К. : НІСД, 2016. – 377 с
38. Буряк П. Ю. Актуальні проблеми формування загального фонду Державного бюджету України / П. Ю. Буряк // Вісник Львівської державної фінансової академії «Екон. науки». – Серія «Облік і фінанси». – 2015. – Вип. 7(25).
39. Хмарук Ю. В. Формування системи доходів державного бюджету України в умовах розбудови ринкової економіки : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Хмарук Юлія Віталіївна ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - Л., 2017. - 20 с.